

ATEŞTEN GÖMLEK GİYİNDİM

HAYATTA HİÇ GÜLMEDİM

SELİM EFE ERDEM

Tayyar Altıkulaç, Türkiye tarihinin en zor dönemlerinden 12 Mart ve 12 Eylül süreçlerinde başkan ve yardımcısı olarak 16 yıl Diyanet İşleri Başkanlığı'nı (DİB) yöneterek sıra dışı bir başarıya imza attı. Her yeni başbakanın kendi yöneticisini atadığı makamda Ecevit, Demirel, Ulusu, Özal ve Evren'in değişmeyen yöneticisi oldu. Hem 'laiklerin' hem bazı cemaatlerin tepkisini aldı, ama halka iyi din hizmeti vermeye ve dini kurumları siyasetten uzak tutmaya çalışmaktan geri durmadı. Makam odasında milletvekilinin silahlı saldırısına dahi uğradı, ama hiç 'eğilip bükülmedi'. Peki ama Altıkulaç bunu nasıl başardı? Zaman Tüneli'nde geriye dönüp baktığında, Türkiye'nin en çalkantılı o günlerini nasıl hatırlıyordu? Nasıl bir eğitim ve siyasi tabloda Diyanet İşleri Başkanlığı'na uzanmıştı? Bugün 'İlâhiyat Fakültesi' adını alan Yüksek İslam Enstitüsü'nün ilk mezunu arkadaş grubuyla hangi kararı almışlardı? Neden yüzü hiç gülmüyordu? Ve akıp giden zaman içerisinde, ailesine ilişkin en büyük pişmanlığı neydi? Bugün bir üniversitenin Mütvevelli Heyeti başkanı olarak hala üniversite ve İslam Ansiklopedisi projesiyle yoğun bir çalışma temposu içindeki Altıkulaç'la, Diyanetin dünü, bugünü ve yarını konuştuk

İKİ HATİP TAHİRİN TORUNU

? Tayyar Altıkulaç nasıl bir ailenin çocuğu ve nasıl bir dinî eğitim almıştır ki Türkiye'nin en uzun süreli Diyanet İşleri yöneticisi ve İslam âlimlerinden biri olmuştur?

Kastamonu'nun Devrekani ilçesinde 1938'te babaerkil bir ailede doğmuşum. Eski usul bir medrese mezunu hatibin torunuyum. Tesadüfe bakın ki anne tarafından da baba tarafından da dedemin adı Tahir, ikisi de kendi köylerinin cuma hatibi, ikisi de medrese arkadaşı ve iki arkadaş dünür oluyor ve bu evlilikten ben dünyaya geliyorum. Babam Rıfat Altıkulaç, çiftçi. Dedemin verdiği dersle beş yaşındayken hatim ettiğimizi ve sonra Karabaş Tecvidi okutulduğumuzu ve ardından hâfızlığa başlatıldığımızı hatırlıyorum. Annem Nuriye Hanım'ın vefatıyla bu çalışma durdurulmuştur. Babamın evlendiği Şahizer Hanım bize annemizin yokluğunu hissettirmemeye çalıştı. O evlilikten iki kardeşim daha oldu. Dedemle yeniden başladığımız derslerle 9 yaşında Kuran-ı Kerim'i tamamen ezberledim. İlçenin Çarşı Camii'nde, büyük coşku yaşanan ve dört gün süren hafızlık merasimi yapıldı. Ondan sonra ilçede herkes, beni 'küçük hafız' diye anıyordu.

ÇOCUKLUĞUMU HİÇ YAŞAMADIM

?Beş yaşındaki bir çocuk nasıl hatim indirir?

Okula başlamadan önce bir başka köyde, İstanbul'da tahsil görmüş emekli öğretmen Çetmeli Mehmet Efendi'den 40 gün tecvid dersi, Kuran'ı düzgün okuma dersi aldım. Sabahleyin erkenden dersin başına oturuyordum. Çocukluğumu hemen hiç yaşamadım. Hiç oyuncağım

olmadı. Zaman zaman kaçamak yapıp oyuna dalıp dersimde yetersiz kaldığımda bu işin hafif bir ifadeyle kulak çekmek veya bunun biraz daha ötesi cezası vardı. Hiç unutmuyorum, hani inşaatlarda kullanılan tekerlekli arabalar vardır ya, bazen fırsat bulursam onu alıp evin çevresinde dolaşmak benim yegâne oyunumdu.

? Dededen geleneksel eğitim aldınız, sonra okula nasıl başladınız?

Aralık 1947’de hâfiz oldum. Eğitim öğretim yılı başı geçmişti. Ben artık 1948-1949 eğitim ve öğretim yılı ilköğretime başlayabildim. İlkokula direkt ikinci sınıftan başladım. Okuldaki herhangi bir sınıfın öğretmen toplantısına çağrılınca o sınıfın dersi boş geçmesin diye beni görevlendirirdiler. 1952-1953 öğretim yılında İstanbul Vefa İmam-Hatip Okulu’na öğrenci oldum. 1959 Haziranında biz mezun olur olmaz Yüksek İslam Enstitüsü (YİE) açıldı. Haziran 1963’te de bu Enstitünün ilk mezunları olduk.

***

BAKANA MUHTIRA VERDİM

?YİE’nin ilk mezunları olarak, öğrencilik ve asistanlık döneminizde neler yaşandı?

Bir yüksek okula değil de sıradan bir ortaokula atama yapılır gibi bu Enstitülere tepeden öğretim elemanı ataması yapılmasından çok rahatsız oluyorduk. Bu duruma karşı, öğrenci temsilcisi olarak dönemin Milli Eğitim Bakanı Orhan Dengiz’e gittik. Muhtıra gibi bir metin yazdık tabir caizse. Vekiller girip çıkıyordu makama, ama bizi bir türlü içeri almıyorlardı. ‘Bunlar milletvekiliyse biz milletin kendisiyiz’ diyerek bir grup milletvekilinin peşinden girdik içeri. Derdimizi anlattık ve bu Enstitülere en az doktora yapmış veya kurum içinde yeterlilik tezi hazırlamış olanların dışında tepeden hoca ataması yapmayın, dedik Ama maalesef bir şey değişmedi. Bu durum 1975-1976 öğretim yılında aynı bakanlığa ben genel müdür oluncaya kadar sürdü. Siyasi baskılarla karşılaşmışsam da bu baskılar karşısında istifa dilekçem cebimde olmak kaydıyla çok şükür bu çarpık uygulamaya son vermek mümkün olmuştur.

MİLLETVEKİLİ, MAKAMIMDA BANA SİLAH ÇEKTİ

? Peki efendim, isterseniz DİB döneminize geçelim. Siz hem DİB hem de DİB yardımcısı olarak, 12 Mart ve 12 Eylül gibi çok sıkıntılı süreçlerde en uzun süreli yönetici oldunuz. Nasıl başardınız bunu?

15 Temmuz 1971, 12 Mart muhtırası sonrası günlerdi. Ben o tarih sonrası göreve başladım. Başkan yardımcısı ve başkan olarak 10 Kasım 1986’ya kadar, belki üst bürokraside en fazla bulunanlardan biri olduğum söylenebilir. Arkamı dayadığım hiçbir siyasetçi ve siyasi kadro olmadı. Allaha güvendim. Her şeyi mevzuata uygun yapmaya çalıştım. Bir takım şer grup ve kişilerle de uğraştım, mücadele ettim

? Süleymanlılar olarak bilinen cemaat veya başka siyasi gruplar mı?

Hem cemaat hem de çeşitli kurumlar adına ilişki içinde olmak zorunda olduğumuz insanlar. Mücadelemi de açıktan, eğilip bükülmeden verdim. Karşı taarruza geçerek, savunmada

kalmamayı tercih ederek. Siyasi iktidarı temsil edenler herhalde dürüstlüğümü ve ilkeli bir idareci olduğumu gördü. Bir dönem, bir sayın bakandan, 'İstifa edin efendim'.sözünü işittim. 'İstifa etmiyorum, siz hükümete alını, beni görevden' diye karşılık verdim. Ama alamadılar. Bir Celal Paydaş olayı yaşadık biliyorsunuz. CHP vekili Paydaş'ın silahlı taarruzuna maruz kalmıştık.

?Orada ne yaşanmıştı efendim, sizin ağzınızdan dinleyebilir miyiz?

Efendim bir personel meselesi. Filan kişiyi şu göreve getir deniyor. Niteliği uymuyor, kusura bakmayın, bu göreve veremiyoruz, ama şu göreve verebiliriz diyoruz, o zaman adam silahını çekip sizi tehdit edebiliyor ve yapacaksın diyebiliyor.

? Silahı size doğrulttuğu anda ne hissettiğiniz? O an odada neler yaşandı? Ne yanıt verdiniz?

Silahını çektiği zaman, 'sana nerede olduğumu hatırlatıyorum, burası Diyanet İşleri Başkanlığı makamı' dedim. O arada, yükselen sesler üzerine dairelerden arkadaşlar geldi, onların kapıdan içeri girmelerine izin vermedim. O bağırdı çağırdı, ben kırık plak gibi hep aynı cümlemi tekrarladım. Sonra çıkıp gitti..

BAŞLAMAKTA BIRAKMAKTA 'ZOR' OLDU

? Bildiğim kadarıyla siz 'iki yıllığına' şartıyla başkan yardımcısı oldunuz ama hangi şartlar sizi bu kadar uzun süreli yönetime mecbur kıldı?

O zaman Gümüşhaneli Lütfü Doğan, DİB Başkan Vekiliydi. Bu muhterem zatın ve Devlet Bakanı merhum Mehmet Özgüneş'in Israrı üzerine iki yıllığına gittik ama bırakamadık. İki yıl bitti, üç yıl oldu, dört yıl oldu, beş yıl oldu... Peki niye bırakamadım. Makam ve koltuk için mi? İnanın sorumluluk duygusuyla. Hepimiz birbirimize kenetlenmiş, bir müesseseyi yeniden kurmaya çalışan bir ekiptik. Ama o görevden ayrılabilmek için de epeyi girişimlerim oldu. Bakanlar kurulu salonunda ilgili bakanın elini tutarak emeklilik onayımı imzalatabildim.

HİÇBİRİYLE KOLAY ÇALIŞMADIM

?Efendim Siz Ecevit, Demirel, Ulusu, Özal ve Evren'le çalıştınız. En rahat çalıştığınız ve en çok sorun yaşadığınız lider kimdi?

Hiç biriyle kolay çalışmadım. Hiçbir kolay günüm geçmedi. Hiç stressiz bir gün yaşamadım. Her günüm sıkıntılı geçti. Görev şartlarım buydu.

? Ateşten gömlek...

Ateşten gömlekti. Ben, 'Diyanet'i ben idare edeceğim' dediğim için oldu bu. Ve Diyanet'i ben idare ettim. İlgili bakanları ve başbakanları da ikna etmeye çalışarak tabi. Çünkü yasa yetkiyi bana veriyor. Davul benim omzumda, tokmak başkasının elinde olmaz dedim. Ortak kararnameyle atanan personel konusunda bakanın ya da başbakanın bu kararnameyi imzalamak ya da imzalamamak yetkisi elbette vardır. İade eder, yenisini ben teklif ederim. Ama bu olmasın şu olsun diyemez, dememelidir.

?Bunca yıllık başkan ve başkan yardımcılığınız sürecine en zorlandığınız gün hangisiydi? İlk aklınıza gelen olay

En zorlandığım günler demem daha doğru olur. Bunlardan biri, TRT ile yaptığımız çekişme ile ilgilidir. Mübarek günlerde camilerde yapılan programlar paket programlar olarak önceden kaydedilip mübarek gecelerde yayınlanacak diye tutturuldu. Sonunda Evren Paşa'ya derdimi anlatabildim. Olmaz öyle şey, ben hallederim dedi ve alletti.

***

BÜYÜK KUTU: BENİ GÜLDÜRENİ HATIRLAMİYORUM

? Efendim Tayyar Altıkulaç, normal bir günde, dinî ve sosyal hayatında neler yaşıyor? Mesela TV dizileri izler mi?

Dizi izlemeye fırsatım olmuyor, çünkü buradan gidince normal görevlerimizin dışında, ben kitaplarımın başında olurum. Gece saat 23'e kadar değişen bir şey yok. Sadece yemek ve kahvaltı sırasında TV'yi açarım, haber kanallarını dolaşmaya çalışırım. Kültürel bir program gözüme ilerse ona biraz takılırım. Ve evdeki hayatım bir kitabın veya bir ansiklopedi maddesinin ya da bilgisayarın başında geçiyor..

? Yalnız kaldığınızda, manevi olarak ne hissediyorsunuz?

Hiç yalnız kalmıyorum, kitaplarım var. .

? Her insanın, şöyle bakarken dalıp gittiği, manevi olarak bir şeyler hissettiği anlar olur ya...

İnanın bu yalnızlığı hiç hissetmedim, hiç yalnız kalmadım. Bu yalnızlığı henüz hiç hissetmiyorum. Emekliyim diye kahveye mi gideyim, böyle bir şey hiç olmadı.

? Peki sizi hayatta en çok kim güldürüyor efendim? Yüzünüzde gülümse belirmesine neden olan kişi ya da olaylar nedir efendim?

Yok, beni en çok kim güldürüyor hatırlamıyorum, çünkü çok az gülerim. Derdiniz, projeleriniz varsa zaten gülmeye vaktiniz olmaz. Benim hayatım hâlâ stresle geçiyor. Şimdi bir üniversiteyle meşgulüm, bu üniversitenin gelişmesiyle ilgili süreçte de stresli yaşantımız devam ediyor.

? Manevi olarak huzur bulduğunuz özel bir yer var mı efendim?

Benim manevi hayatım bunlar (kütüphanesindeki kitapları göstererek). Bir de beş vakit namazım ve Ramazan ayındaki orucum. Manevi hayatla şayet manevi bir ocağa bağlılığı kastediyorsanız, böyle bir şey yok. Gençliğimde değer verdiğim bazı kimselerin bu tür bağlantılarına özenerek ben de bir müddet böyle bir ocak arayışı içinde oldum. Ama gittiğim hiçbir yerde bu arayışımın cevabını bulamadım. Demek ki bende bir eksiklik var.

***

KUTU: DİYANET'İN KALDIRILMASI FELAKET OLUR

? Diyanet'in yeniden yapılandırılması tartışmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Diyanet yeniden yapılandırıldı yakın bir tarihte. Bunun ötesinde yeniden bir yapılandırma söz konusu olmamalı. Laik bir düzende Diyanetin kaldırılması tezi savunulabilir, ama Türkiye için bir felaket olur, birbirimize düşeriz. İşte Pakistan örneği ortadadır. Diyanet kuruluşundan bu yana kendisinden bekleneni vermiştir. Bu müslüman milleti aynı camide bir çatı altında toplayabilmiş ve bugünlere getirmiştir. Eksikleri vardır, zaman zaman yanlışları da olmuştur. Ama yokluğunu ben düşünemiyorum.

***

KUTU : KEŞKE DEDİĞİ BİR OLAY

? Siz de dedenizin size verdiği gibi çocuklarınıza küçük yaşta dinî eğitim verdiniz mi? Çocuklarınız neden babalarının yolundan gitmediler?

Aile hayatımda iki kız ve iki erkek çocuğun babasıyım: Hülya, Ayşe, Muhammet Rıfat ve Taha. Rıfat bir sigorta şirketinin acentası, Taha'da bir finans kurumunda çalışıyor. Rıfat İmam-hatip lisesini bitirdi, Taha ile de biraz meşgul olduk. Ben şunu itiraf edeyim ki, görev şartlarım nedeniyle çocuklarımın hiç birisiyle bir babanın ilgilenmesi gerektiği kadar ilgilendiğimi söyleyemem. Onlar beni akşamdan akşama görür, bazen de görmezlerdi. Ankara günlerinde tarifi zor bir dönem yaşadım. 'Keşke çocuklarımla biraz daha ilgilebilseydim ve onlara biraz daha çok zaman ayırabilseydim' dediğim olmuştur.

***

KUTU: SİYASETTEN UZAK, KENDİMİZİ İLME ADAMIŞTIK

Yüksek İslam Enstitüsü'nde bir grup arkadaşım vardı. Kendimizi tamamen öğrenci yetiştirmeye ve ilme adamıştık. İlim yapacağız ve öğrenci yetiştireceğiz. Bunun dışında kulağımıza hiçbir laf girmiyor, hiçbir teklife itibar etmek içimizden gelmiyordu.

NOT:

[Bu röportaj 29 Nisan 2012 Pazar günü STAR gazetesinde yayımlanmıştır.](#)